

"המעט שאנו, החיים, יכולים לגמול לחברנו המתים -
הוא הזיכרון ההולך אחריהם ואיתנו"
יצחק רבין.

צבי הרמן מרכוס

3.4.1921 – 1.5.1943

החקר של
אסתר ביניאק
ונחמה
דבורצקי
אוגוסט 2015

"כי מידי דברי בו זכור אזכרנו עוד"
(ירמיהו א')

מרכוס, צבי (הרמן)

בן בנימין. נולד ביום כי"ד באדר ב' תרפ"א (3.4.1921) בברלין שבגרמניה ועלה לארץ-ישראל עם עליית הנוער בשנת 1937. הוא שהה כשנתיים בכפר הנוער בן שמן, ואחרי כן עבר עם קבוצתו לרמת יוחנן.

במלחמת העולם השנייה התגייס לצבא הבריטי והוצב לפלוגה 462 של חיל התובלה. הוא שירת במצרים ובשלהי אפריל 1943 הפליג על סיפון האניה "ארינפורה" מאלכסנדריה למאלטה כדי להשתתף בפלישת בעלות הברית לסיציליה. ביום כ"ז בניסן תש"ג (1.5.1943) כששיירת האניות שה"ארינפורה" היתה בראשה נמצאה מול חופי בנגזי הותקפה על ידי להק מטוסים גרמני. אנייתו של צבי נפגעה וטבעה מיד. מאה וארבעים מחיילי הפלוגה טבעו באסון וצבי היה ביניהם. הניח את.

שמו הונצח ב"ספר ההתנדבות", בספר "יזכור" של מכון ז'בוטינסקי וב"ספר השנה של העיתונאים" תש"ו. בבית הקברות הצבאי שעל הר הרצל בירושלים הוקמה מצבת זכרון בצורת אניה ולידה ברכת מים שבקרקעיתה חקוקים שמות כל נעדרי הפלוגה.

חסר: שם אמו ותאריך עליה מדויק

מסמך 2: כרטיס עליית הנוער על שם מרקוס הרמן צבי
המקור: הארכיון הציוני

המידע המופיע:

תאריך לידה זהה כפי
שמופיע באתר יזכור: 3.4.1921

שם האם SELMA

3128

Zuname Morhus

Vorname Hermann, Lusi

Wohnort Bln - Penkow, Mühlent. 24

Geburtsdatum 3-4-21 geb. Jugendwohnheim

Geburtsort Altengrabow

Staatsangehörigkeit Ostsch. Reich

Schulbildung jud. Volksschule

Beruf

Bund

Hebräische Kenntnisse Anfänger

Name der Eltern Selma alt.

Beruf des Vaters

Wohnort Bln - Friedrichsstraße, Gutland Weg 11

Bezirksstelle

Angemeldet am

Teilgenommen am Vorbereitungslager 17-8-36 Ort

der Gruppe Ben Sion Führer

Bestätigt / abgelehnt / zurückgestellt auf Jahr

Ärztlicher Befund

Vertrag vom

Zertifikat beantragt am

Ueberfahrt am 21-10-36 bewilligt am

Patenkind (Name d. Paten)

Finanzielle Regelung schlecht

I. bei Selbstzahlern

Zahlbar Freistelle

II. bei Bezuschussung des Unterhalts

eigener Anteil	Zuschuss		J. H.
	Gemeinde	Zentrale	
.....			

Hierauf gezahlt

am

am

מסמך 3: רשימת העולים שהגיעו
באוניה גליל 26.10.36
המקור: הארכיון הציוני

מחלקת העולים והעבודות
לשכת העליה ב

המנייה
תאריך
החבריה

440 / 26.10.36

שם משפחה	שם	גיל	סוג	הקדנאים בא"י וכתבתם	הערות
26.10.36					
48	לוי	17	ב	3926	
49	לוי	18	ב		
50	לנושמן	28	ג		
51	לוי	18	ב		
52	לורבר	61	א		
53	לוי	42	א		
54	"	11	"		
55	"	10	"		
56	"	6	"		
57	לוי	15	ב		
58	מירקום	15	ב		
59	מירקום	60	ד		
60	מירקום	35	ד		
61	סילמן	64	ד		
62	"	68	"		
63	ממילגם	50	א		
64	"	40	"		
65	"	12	"		
66	"	10	"		
67	סרסקי	13	ב	3187	
68	פירסם	25	ג		
69	סינקלסמן	56	ד		
70	"	44	"		
71	פדרלין	60	ד		
72	"	48	"		
73	"	15	"		
74	"	13	"		
75	"	10	"		
76	"	8	"		
77	ממירמן	15	ב		
78	טינקסטר	14	ב		
79	פיק	17	ב		
80	פרידלינג	22	ג	3216	
81	פוזנסקי	15	ב		
82	פלס	29	א	2596	
83	פרידלינג	29	ד		
84	"	4	"		
85	פלס	23	ג	1590	
86	פאוקר	15	ב		
87	פלכצינסקי	61	א		
88	"	65	"		
89	פלס	36	א		
90	"	35	"		
91	"	8	"		
92	"	15	"		
93	"	14	"		
94	פלכצינסקי	18	ב		
95	צינבין	16	ב		

מצוין: הרמן מרקוס בן 15

האוניה גליל, מקור: אינטרנט

המקור : יד ושם

המאגר מכיל מידע על יהודים שהיו קרבנות לרדיפה בתקופת השואה: אלו שנרצחו ורבים נוספים

ד

 [חיפוש/דף הבית](#) « [תוצאות חיפוש](#) » [פרטי הרשומה](#)

תיקונים/הוספות

חיפוש המשך

חיפוש ממולקד

סלמה מרקוס

סלמה נרצחה בשואה.

מידע זה מבוסס על תשימת גירוש מברלין מתוך ספר זכרון ליהודי ברלין קורבנות הנאצים, האוניברסיטה החופשית של ברלין, הנטריך 1995.

כמעט כל היהודים שגורשו למחנות ההשמדה נרצחו בשואה

צורף תמונה או מסמך

ספר זכרון ליהודי ברלין קורבנות הנאצים, האוניברסיטה החופשית של ברלין, הנסרין 1995

מקור:

מרקוס

שם משפחה:

סלמה

שם פרטי:

נקבה

מִין מְשׁוּעָר:

09/01/1898

תאריך לידה (אותנטי):

 Gollub, Poland

מקום לידה:

 Berlin, Berlin (Berlin), City of Berlin, Germany

מקום מגורים קבוע:

 Berlin, Berlin (Berlin), City of Berlin, Germany

מקום במלחמה:

Eastern Europe

יעד הגירוש:

שילוח מ - 14/04/1942 גטו ב - Warszawa, Berlin, Berlin, Berlin, Germany

פרטי השילוח:

Poland, מחנה, Majdanek

מקום המוות:

גורש למחנה השמדה

מעמד במקור המידע:

רשימת גירוש מברלין

אופי החומר:

4120220

מספר פריט:

* מציין שם נרדף/קשור

מסמך 5: דו"ח פטירה של צבי מרכוס מקור: ארכיון ההגנה

ארגון חברי ההגנה בישראל
המחלקה להוצאה
בית אליהו גולומב שדר רוטשילד 23
תל אביב 623624

שאלון

שם משפחה מרכוס שם פרטי צבי

כינוי בסתתרת

שנת הלידה 1921

עדה ארצה 1937

חאריך ומקום נפירתו 15.42

נסיבות פותו 6.12.42

פרטי חייו ובהצרה אלה שרצה

לשבת בלילה

שואר בלתיים

שאלים

חובא לנקודה (מקום וחאריך)

הערות ומספות גברא בל'קרון

סמ שמו

הרצ

שדות

בהנה 1941

בצבא הכריכי ובסליחת הטורים הינו מ

יחידה מספר אישי ודרנה 6MT RASC

PAL 1345

וחרות ס

משפחה מ

פל פית ס

שמות ההורים

כחובס

קרבתי המשפחתי (או אחרת) של מסר השאנו לנפול לא

כחובס David Marcus - Berlin 10, Eosanderstr. 26

Germany

חאריך 12.12.67

מסמך המעיד על אחיו של צבי מרכוס, דוד,
המתגורר בברלין, גרמניה.

ברלין שנות ה-30, מקור: ויקיפדיה

כתובת: חיפה קריית ביאליק שהות במוסד "אהבה"

Signature _____

החתימה _____

[illegible]

מסמך 7: מוסד כפר אהבה, מקום שהותו של דוד וצבי בגרמניה. מקור: אינטרנט

ילדי בית הילדים אהבה בברלין מתחפשים לכבוד פורים 1933

סרט בית אהבה

"בית אהבה" הוא סיפורה הלא ידוע של ביאטה ברגר ושל בית הילדים "אהבה" אותו היא ניהלה בברלין בשנים 1922-1933. זהו סיפור על אומץ לב ותעוזתה להציל בתחילת שנות ה-30 את "ילדיה" מגרמניה הנאצית. ב-1933 כותבת ביאטה "ילדים יהודים בגרמניה אין עתיד" ומתחילה במבצע יוצא דופן להעביר את כל ילדי בית האהבה ל"בית אהבה" חדש, אותו הקימה עבורם במפרץ חיפה.

זהו סרט על זיכרון, על תקווה ועל אשה אחת קטנה בעלת חזון, אשר קראה את המציאות בברלין של שנת 1933 בניגוד לכל הסובבים אותה. אבל, בעיקר, זהו סרט על האהבה שהיתה תמיד התמצית של הבית ברחוב אוגוסט 14-16 שבברלין. בסרט משולבים ראיונות עם ילדי "בית אהבה", שכבר אינם ילדים, סרטי ארכיון נדירים ומונולוגים המשוחקים על ידי השחקנית הגרמניה נעמי קראוס, בין היתר של "בית אהבה" שעד היום עומד על תילו, ריק ושומם, בברלין.

ביאטה (באָטע) ברגר (1886 - 1940) הייתה המייסדת והמנהלת הראשונה של כפר ילדים ונוער אהבה, עוד מימינו הראשונים כ"מעון לילדי פליטים יהודים בברלין".

ברגר נולדה בנידברייסיג שבגרמניה. בגיל 17, לאחר שהתיתמה משני הוריה, למדה סיעוד ושירתה כאחות במלחמת העולם הראשונה. בשנת 1922 הוצע לה לנהל את "המעון לילדי פליטים יהודים בברלין", ששכן ברחוב אוגוסט בברלין. המעון, יחד עם בית הספר לנערות ששכן באותו מבנה, מוסד ביד' נשים ציוניות כ"מטבח זול לילדים יהודים", והפך למעון לילדי פליטים יהודים לאחר שיהודים רבים הגיעו לברלין ממזרח אירופה בעקבות הפוגרומים.

ברגר בתפקידה כאחות ראשית (שווסטר אוברין) וכמנהלת המוסד שינתה את שמו של המעון ל"אהבה" והפכה אותו לביתם של כ-120 ילדים בני 0-16.

ב-1933, בעקבות עליית הנאצים לשלטון, החליטה ברגר להעביר את המוסד לארץ ישראל. היא גייסה תרומות ומסרה את כל רכוש הפרטי לשם בניית מבנה. ברגר השיגה מהקרן הקיימת 15 דונם בפאתי חיפה (לימים קריית ביאליק). בעזרת הנרייטה סאלד השיגה רישיונות עלייה ("סרטיפיקטים") לחלק מהילדים. באפריל 1934 הגיעה עם קבוצת הילדים הראשונה למעון זמני בשכונת נווה שאנן בחיפה, שם הצטרפה הני אולמן לסגל המוסד. אחרי הקמת מבני המוסד ליד קריית ביאליק, עבר המוסד בניהולה של ברגר למקומו הנוכחי.

במהלך השנים הבאות המשיכה ברגר במאמצים להשיג רישיונות עלייה ולהביא ארצה עוד ילדים מחיכי "אהבה" בברלין, וכן ילדים ובני נוער יהודים מרחבי אירופה. כמות הסרטיפיקטים שהוקצו לה לא הספיקה להביא את כל ילדי "בית אהבה" מגרמניה לישראל, ואילו שלא הצליחו לעלות נשלחו להשמדה על ידי הנאצים. בסך הכל הצליחה ברגר להעלות לארץ ישראל כ-300 ילדים מארצות שונות באירופה.

ברגר נפטרה ממחלת לב במאי 1940 ונקברה בירושלים.

ביאטה ברגר

מסמך 8: בן שמן, תמונות משנות ה-30-40
צבי שהה במקום במשך שנתיים 1937-1939
מקור: אינטרנט

מסמך 9: קיבוץ רמת יוחנן תמונות מהקיבוץ בשנות ה-40
מקור: אינטרנט

צבי שהה בקיבוץ משנת 1939 ואילך

מסמך 10: פלוגה 462 אליה היה שיין צבי
מקור: "מתנדבי היישוב לצבא הבריטי במלחמת העולם השנייה 1939-1945"
מצגת: אורי איתיאל 2012

פלוגה 462

פלוגת ההובלה 462 הוקמה באפריל 1942 תחת פיקודו של ישראל בוגנוב. שלד היחידה הורכב מחיילים ותיקים מפלוגת ההובלה 179, שנימנו עם ותיקי מתנדבי היישוב לצבא הבריטי במלחמת העולם השנייה ואליהם נוספו מגויסים חדשים.

הפלוגה הופעלה לראשונה במסגרת המערכה במדבר המערבי בבניית קו הביצורים באל-עלמיין וביוני 1942 היא נשלחה לביירות שבלבנון. כשלונות הצבא הבריטי במדבר המערבי גרמו לכך, שפלוגת ההובלה חזרה לקו ההגנה של אל-עלמיין. היא הובילה חטיבה אוסטרלית מסוריה למצרים, כתגבורת לארמייה השמינית של הצבא הבריטי באל-עלמיין, במערב מצרים. היא השתתפה עם המחנה השמיני בקרבות הבלימה נגד הצבא הגרמני בראשות פילדמרשל רומל. לאחר המתקפה הבריטית על הצבא הגרמני, בקרב אל-עלמיין השני בסוף אוקטובר 1942, המשיכה פלוגת ההובלה עם הצבא ללוב.

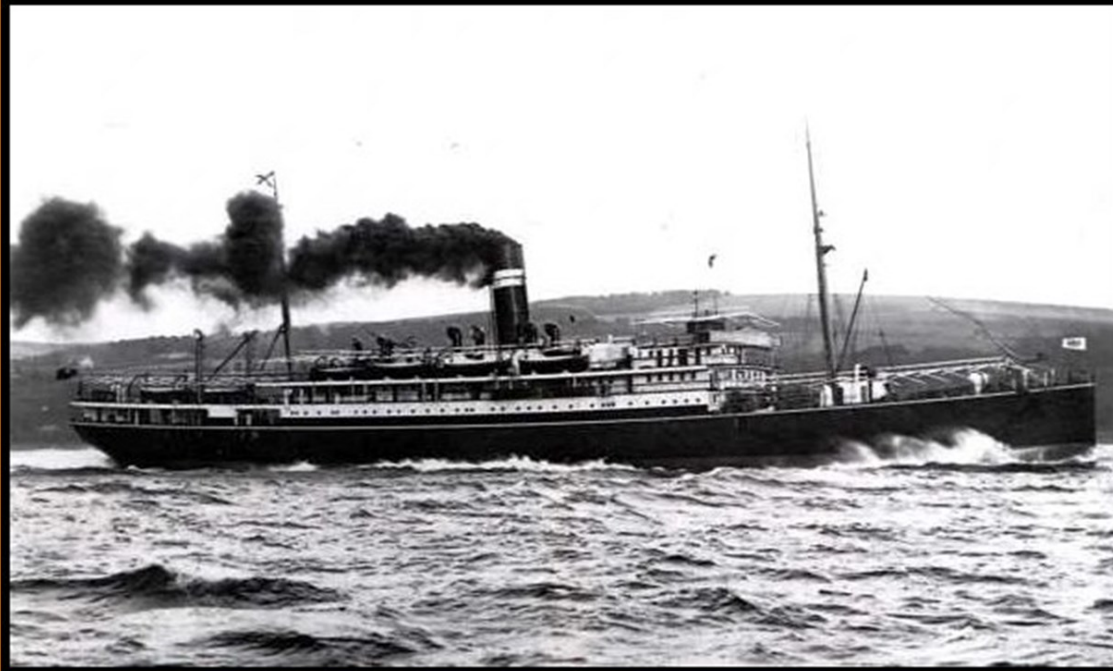
פלוגה 462 הייתה הפלוגה הארץ-ישראלית הראשונה שעמדה להשלח לנחיתה באירופה. ב-29 באפריל 1943 אחרי חג הפסח, יצאה מנמל אלכסנדריה שבמצרים לאי מלטה שיירה של כ-30 אניות נושאות ציוד, דלק וחיילי עזר כהכנה לקראת פלישת בעלות הברית לסיציליה. בראש השיירה הפליגה האוניה ארינפורה (Erinpura), שנשאה את חיילי הפלוגה ואת ציודם. במהלך ההפלגה, ב-1 במאי, אותרה שיירת האניות על ידי מטוס סיור גרמני. הטייס הזעיק מטוסי קרב, אשר הגיעו לעת ערב. האוניה נפגעה פעמיים ושקעה תוך כ-4 דקות. 140 מחיילי הפלוגה ניספו ורבים נפצעו. זמן קצר קודם להפלגתם חתמו החיילים הנשואים על "גט על תנאי", שהתממש עם טביעתם. הניצולים הוחזרו לטריפולי ולבנגאזי, ומשם נשלחו לחופשה בארץ ישראל. ביולי 1943 הוקמה הפלוגה מחדש, וזו התארגנה בסרפנד, קיבלה מתגייסים חדשים ושיחררה את אלה שלא התאוששו מן האסון. בסוף יולי 1943 חזרה הפלוגה למצרים ובספטמבר 1943 היא נשלחה לאיטליה ונחתה בראש החוף בסלרנו שמדרום לנאפולי. שם פעלה בפריקת ציוד לרציפים והובלת דלק ותחמושת לחזית. לאחר כחודשיים השתלבה בפעולה בחזית ואנשיה השתתפו במבצעים בחזית איטליה עד סוף המלחמה.

462 הייתה פלוגה של מתנדבים ותיקים ומשום כך הייתה זו הפלוגה העברית הראשונה שפורקה באוגוסט 1945. וותיקי היחידה שוחררו משירות ואילו המגויסים החדשים הועברו ברובם לפלוגת הובלה 468.

137 חיילים נספו
ו-136 מקום
קבורתם לא נודע

מסמך 11: מידע על האנייה ארינפורה
מקור: "מתנדבי היישוב לצבא הבריטי במלחמת העולם השנייה 1939-1945"
מצגת: אורי איתיאל 2012

האנייה נבנתה ב-1911 ונקראה על שם עיר במחוז
ראג'סטאן שבהודו. האנייה אשר שימשה כאנייה
סוחר באזור הודו ודרום מזרח אסיה, נקראה לשרות
בחיל הים המלכותי, במלחמת העולם הראשונה.
לאחר הסכם מינכן ב-1938 חזרה לקו המסחרי
שלה ונקראה שנית לשירות.

הארינפורה, מקור: ויקיפדיה

מסמך 12: המשך מידע על האנייה ארינפורה
מקור: "מתנדבי היישוב לצבא הבריטי במלחמת העולם השנייה 1939-1945"
מצגת: אורי איתיאל 2012

ב-1.5.1943 בשעות הערב, אור לכ"ז בניסן תש"ג, בזמן מלחמת העולם השנייה, האנייה "ארינפורה" (Erinpura) של הצבא הבריטי הופצה על ידי מטוסי חיל האוויר הגרמני. היא הוטבעה בהיותה בשיירה של עשרים ושבע אניות של בעלות הברית, תוך הפלגה ממצרים למלטה, לקראת פלישה לסיציליה. על סיפונה היו למעלה מאלף איש, ביניהם 334 חיילים מארץ ישראל, שהתנדבו לשרת בחיל התובלה המלכותי הבריטי ונטלו חלק במערכה במדבר המערבי ובתוך כך מנעו פלישת הצבא הגרמני לארץ ישראל. רבים מהחיילים שעל האנייה טבעו.

136 חיילים לא הובאו לקבורה (מקל"ן)

140 חיילים ארצישראליים נעדרים

ברשימת אבידות של חיילים ארצישראליים שנתפרסמה רש-מית נמסר, כי הרשומים מטה נעדרים וסבורים שנספו בים. ואלה שמותיהם:

לנסקורפורל י. הדרי; הנהג ב. אקר-מן; הנהג ח. אלטגנוק; הקורפוראל ש. אסקרוב; הנהג י. אלטשולר; הקורפוראל ש. אבני; הנהג ע. בכרך; הקורפוראל א. בכירא; הנהג א. בקס; הנהג ל. באומגרטן; הנהג י. בן-ישראל; הנהג י. בן-צבי; הלנסקורפוראל ג. בצר; הנהג ד. בראונפילד; הנהג ר. בוכבינדר; הנ"הג מ. בוסני; הנהג א. כהנא; הנהג צ. ציקאנסקי; הנהג י. כהן; הנהג פ. י. כהן; הנהג צ. צופר; הנהג ח. דהאן; הנהג פ. דויטש; הנהג ד. דרוטמן; הנהג נ. דרוקר; הנהג א. אבר; הקורפוראל ח. הלפנר; הנהג ע. פרנבאך; הנהג ד. פוגל; הנהג י. פרידלר; הנהג פ. גלברט;

י. גספאן; י. גיטליצאס; לנסקורפוראל פ. גולדשטיין; י. גולדמן; הקורפוראל צ. גוטליב; הקורפוראל י. גרנובסקי; הקורפוראל ג. גרובר; הנהג וו. גרונד-לנד; ג. גרינברג; ב. גורביץ; לנסקורפוראל מ. גוטרמן; י. האבר; י. הפטל; קורפוראל מ. חיים; צ. חננאל; י. חר-לאפ; ג. היידמן; י. איזור; ח. יעקבסון; פ. יעקבסון; צ. יאגט; א. ילנוף; ג. יושוי; מ. כהן; פ. ס. כהן; א. קפלן; ח. רחמי; ל. קאופמן; מ. קינזאני; ח. כולל.

הידיעה שפורסמה בעיתון "המשקיף" על הנעדרים שנספו בים, מקור: הספריה הלאומית

מסמך 13: האנדרטה בהר הרצל לזכר החיילים העבריים שטבעו על ארינפורה. מקור: אתר יזכור

תיאור האנדרטה

ברחבת האנדרטה מעוצב גשר הפיקוד של האוניה, ממנו נישא לפיד זיכרון, ולפניו בריכת מים. בסמוך דגלי ישראל, ולפני הרחבה שלט הסבר אודות ההנצחה. בשולי צלעות הבריכה משוקעים לוחות אבן שחורים. על כל לוח פרטי אחד הנופלים. בחזית מבנה גשר הפיקוד הפונה אל הבריכה נכתב הפסוק: "אמר אדוני מבשן אָשיב, אשיב ממצולות ים" (תהילים ס"ח, כ"ג).

4 - אנדרטה לחללי האוניה "ארינפורה".

סיפור לא כ"כ מוכר, אך ב 1.5.1943 תקפו מטוסים גרמנים שיירת אוניות תובלה של הצי הבריטי שהיו בדרכן מאלכסנדריה למלטה, האוניה "ארינפורה" נפגעה וטבעה כאשר עליה למעלה מאלף חיילים, ובהם 330 מתנדבים יהודים מארץ ישראל.

טקס הזיכרון לחללים מתקיים מדי שנה במועד יום טביעתה של ארינפורה – כ"ז בניסן, שהוא יום הזיכרון לשואה ולגבורה.

**"אמר אדוני מבשן אשיב,
אשיב ממצולות ים"
(תהילים ס"ח, כ"ג)**

מסמך 14: תמונות מסיוור בכפר הנוער בן שמן עם האחיינ של צבי
מקור: לתת פנים לנופלים

סמל כפר הנוער בןשמן, מקור: אתר כפר הנוער
בן שמן

מסמך 15: מצבה של דוד מרכוס, אחיו של צבי
מקור: לתת פנים לנופלים

דוד מרכוס
נפטר בברלין בגיל 99
20.3.2017 - 31.12.1917

לזכר:
סלמה מרכוס 1898-1942 מיידנק
מרטין 1915-1942 מיידנק
הרמן 1921-1943 ארינפורה